

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

*Бутенко Ольга,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

У дошкільному віці йде інтенсивний процес становлення самосвідомості дитини, важливим компонентом якого є усвідомлення себе як представника певної статі. Проблема гендерної соціалізації, що включає в себе питання формування статі дитини, статевої відмінностей і статево-рольової поведінки – одна з важливих і актуальних проблем психолого-педагогічної науки. Без її вирішення неможливо розробити методи диференційованого підходу до виховання дітей різної статі з метою формування у них основ таких якостей, як мужність і жіночність, необхідних для успішного виконання у майбутньому своїх функцій у сім'ї.

Вбачаємо пряму залежність ефективності процесу виховання дошкільників від якості підготовки нової генерації педагогічних кадрів дошкільної ланки, де основною постаттю є вихователь дошкільного закладу освіти – одна з тих відповідальних професій, від якої залежить не тільки виховання і навчання дітей, а й розвиток їхніх переконань, зокрема, й гендерних.

Актуальність проблеми зумовлюється провідними принципами функціонування і взаємопов'язаного розвитку вищої педагогічної освіти за спеціальністю «Дошкільна освіта», задекларованими у «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року»; Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту»; Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні та ін. З огляду на визначені державою завдання, підготовка педагогічних кадрів, у тому числі й фахівців дошкільної освіти, повинна відповідати вимогам сьогодення, тобто, спрямовуватися на підвищення їхнього престижу та соціального статусу, забезпечення умов для професійного та культурного зростання.

У психолого-педагогічній науці та практиці завжди приділялася належна увага проблемі професійної підготовки педагога. Зокрема, питання загальної професійної підготовки майбутніх фахівців у своїх дослідженнях розглядали А. Алексюк, В. Бобрицька, А. Бойко, Л. Вовк, Н. Дем'яненко, М. Д'яченко, А. Капська, Н. Кичук, Г. Козлакова, Н. Кузьміна, А. Ліненко, В. Луговий, В. Майборода, Н. Ничкало, Д. Ніколенко, О. Олексюк, О. Пехота, О. Савченко, В. Семиченко, Р. Хмельюк, Л. Хомич та ін.

Сучасними підходами до проблеми професійної підготовки кадрів для системи дошкільної освіти опікуються вітчизняні дослідники Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богущ, Р. Буре, Н. Голота, Н. Грама, Н. Денисенко, Н. Ємельянова, Е. Карпова, Т. Котик, О. Кучерявий, Н. Левінець, Н. Лисенко, В. Логінова, І. Луценко, М. Машовець, В. Нестеренко, Л. Островська, Л. Плетеницька, Т. Слободянюк, Т. Степанова, С. Ткачов та ін. Психологічні аспекти специфіки професійної діяльності вихователя дітей дошкільного віку розкрили О. Кононко, С. Кулачківська, Д. Ніколенко, Є. Панько та ін.

Значний вклад у дослідження різних аспектів готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності та особливостей організації професійно-педагогічної підготовки представлено в численних роботах викладачів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини: О. Безлюдного, О. Браславської, С. Гаврилюк, А. Грітченка, І. Демченко, Л. Іщенко, А. Залізняк, О. Коберника, В. Коваль, О. Комар, Т. Кочубей, В. Кузя, В. Кушнір, М. Мартинюка, І. Підлипняк, О. Поліщук, С. Семчук, С. Совгіри, С. Ткачука та ін.

На потребу підготовки кадрів, які володіють методикою та технологією здійснення гендерного виховання вказували Ш. Берн, Т. Говорун, Т. Дороніна, О. Кікінеджи, І. Кон, В. Кравець, О. Любарська, О. Цокур та ін. Потребу включення гендерного підходу в систему підготовки майбутніх вихователів обґрунтували В. Васильєва, Т. Голованова, Л. Міщик та ін.

На необхідності підготовки фахівців до реалізації гендерного підходу у професійній діяльності, формування гендерної культури студентів вищих закладів освіти, умовах впровадження гендерного підходу у вищі заклади

освіти акцентували увагу С. Гришак, І. Іванова, І. Мунтян, Н. Приходькіна, П. Терзі та ін. Методологічні проблеми гендерної педагогіки висвітлено у працях Л. Булатової, С. Вихор, О. Вороніної, В. Гайденко, Я. Кічук, В. Кравця, О. Луценко, А. Митрофанової, О. Петренко Л. Штильової та ін.

Незважаючи на численність наукових напрацювань із проблеми підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю до виховання дошкільників, залишаються недостатньо вивченими особливості й основні напрями діяльності вищих закладів освіти щодо підготовки студентів до гендерного виховання дітей дошкільного віку; не розроблено методики, спрямованої на педагогічну підтримку майбутніх педагогів щодо формування в дошкільників гендерної ідентифікації.

Отже, беручи до уваги вищезазначене, у навчальний план підготовки бакалаврів за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта» та 016 «Спеціальна освіта» факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини введено навчальну дисципліну «Основи теорії гендерного виховання».

Головною метою курсу є формування у студентів теоретичних знань, практичних навичок та умінь, необхідних для реалізації принципів, методик і технологій гендерного виховання в практику роботи дошкільних закладів освіти.

Завдання курсу навчальної дисципліни полягає в озброєнні студентів знаннями про основні поняття гендерної педагогіки; ознайомлення їх із коротким історичним оглядом становлення й актуальними проблемами гендерної педагогіки, сутністю та значенням гендерної соціалізації дошкільників; окресленні завдання, змісту, форм і методів гендерного виховання дошкільників.

Відповідно до мети та завдань, студенти мають знати: понятійний апарат та актуальні проблеми гендерної педагогіки; особливості процесу гендерної соціалізації хлопчиків і дівчаток; фактори гендерної соціалізації дітей різної статі; завдання, зміст, форми та методи гендерного виховання дітей дошкільного віку.

Вивчивши курс навчальної дисципліни, студенти мають уміти: створювати повноцінне гендерночутливе середовище в дошкільному закладі освіти, як головну умову реалізації освітніх завдань гендерного виховання; реалізовувати методику гендерного виховання та гендерний підхід в організації різних видів діяльності дошкільників; забезпечувати гармонійні взаємини дітей різної статі; здійснювати діагностику гендерної вихованості дошкільників; сприяти взаємодії дошкільного закладу освіти та сім'ї у вирішенні проблем гендерного виховання дошкільників.

Відповідно до кредитно-трансферної системи, за якою працює університет, програму курсу побудовано за модулями (змістові й індивідуальні навчально-дослідні завдання).

Перший модуль включає два змістові модулі. Лекційний курс першого змістового модуля «Теоретичні засади гендерної педагогіки» містить дві теми: «Загальні основи гендерної педагогіки» та «Психологічні основи гендерної педагогіки». Другий змістовий модуль «Сутність і зміст гендерного виховання дошкільників» включає теми: «Організація роботи з гендерного виховання в дошкільному закладі освіти», «Відхилення у статево-рольовій поведінці дошкільників», «Сім'я та її роль у гендерному вихованні дошкільників».

Логічним продовженням лекційного курсу є практичні заняття, що мають за мету закріпити, розширити та деталізувати знання студентів, отримані під час теоретичної підготовки; озброїти їх практичними вміннями та навичками безпосередньої роботи з дошкільниками.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (модуль 2) спрямовані на розкриття питань: роль іграшок у формуванні майбутніх чоловіка і жінки; підготовка хлопчиків до виконання соціальних ролей чоловіка та батька; підготовка дівчаток до виконання соціальних ролей жінки та матері; роль казки у гендерному вихованні дошкільників; проблемні ситуації та їх роль у гендерному вихованні дошкільників; реалізація принципу правдивості в гендерному вихованні дошкільників; гендерні аспекти професійної діяльності педагогів та ін.

Самостійна робота студентів є невід'ємним складником підготовки студентів до гендерного виховання дітей. Студенти мають здійснити гендерну експертизу Базового компонента дошкільної освіти України; запропонувати конспект заняття для дітей дошкільного віку «Звідки я взявся»; запропонувати сценарій свята для вирішення завдань гендерного виховання; розглянути вплив релігії та церкви на статево-рольову поведінку дошкільників (есе); проаналізувати вплив реклами на гендерне виховання дошкільників (есе); розробити рекомендації для батьків «Як уберегти дитину від сексуального насилля» та ін.

Прикінцеві діагностичні зрізи дають змогу стверджувати про ефективність впровадження в освітній процес факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини курсу навчальної дисципліни «Основи теорії гендерного виховання». Підтвердженням цього є зафіксована динаміка підвищення рівня готовності майбутніх педагогів дошкільних закладів освіти до гендерного виховання дошкільників, а також позитивні відгуки студентів.

Література:

1. Бутенко О. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до гендерної соціалізації дошкільників / О. Бутенко // Розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті // Мат. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 13-14.10.2016 р. // FOLIO COMENIANA : вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського / гол. ред. Муковіз О.П. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. – 157 с.

2. Бутенко О. Підготовка фахівців дошкільної освіти в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини / Бутенко Ольга // Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд» [ред. кол. : Башняний Г. І. (гол. ред.) та ін.] – К. : ТОВ «ТК Меганом», 2014 – Том 2. № 1. – С. 49-56 .

3. Говорун Т. В. Гендерна психологія : навч. посібник [Текст] / Т. В. Говорун, О. М. Кікінеджи. – К. : Вид. центр «Академія», 2004. – 308 с.

4.Кікінежді О. Гендерне виховання змалку / О. Кікінеджи // Дошкільне виховання. – 2006. – № 2. – С. 3-6; № 3. – С. 10-13.